

Коме смета Споменик рацији

Поједини чланови Одбора за обележавање 50-годишњице рације у Новом Саду слажу се да се на Споменику допишу имена више од 1400 жртава и доцртају симболи њихових вероисповести

Иницијатива и захтеви Српске православне цркве, Јеврејске општине, моја, као аутора споменика „Рације“, у сарадњи са Историјским музејом Војводине и уз ангажовање историчара Звонимира Голубовића (аутора Монографије о рацији у Војводини), надом су озарили добронамерне и истинољубиве, да ће се геноцид над Србима, Јеврејима и Циганима у Новом Саду, најмасовније извршен јануара 1942. године, најзад, нашој и светској јавности разоткрити у пуној истини.

Тако је остварена могућност да се све сазна о рацији, а и на спомен-обележју подигнутом тим поводом тек 1971. године (тридесет година после крвавог пира окупаторске, фашистичке, мађарске солдатеске) слободно именује и јавно жигуше злочинаца, а поименце трајно забележе имена више од 1.400 побијених и под лед Дунава бачених невиних жртава. Уз, тада, наметнут неодговарајући натпис „Жртвама фашизма“ на два досад празна постаментна била би исписана пуна информација, на српском и хебрејском језику о овом злоделу, а поред имена свих жртава поставили би се симболи њихових вероисповести – крст и шестокрака.

Све ово би била осуда, али и поука да се овакав злочин више никада не понови.

У „Дневнику“ од четвртог августа и у „Политици“ од 14. јануара 1992. године бити на достојан и прави начин забележене жртве рације. Међутим, неки чланови Одбора за обележавање педесетогодишњице овог злочина, уз неке личности сада на власти, нису дали сагласност, не уважавајући ни горе наведене институције, ни мишљење већине чланова Одбора.

Један од чланова Одбора, који је раније заступао мишљење да се имена побијених Јевреја испишу издвојено, у капели јеврејског гробља, сада је против уношења симбола верника, јер би атеисти остали без знамења! Исказана је тврдња да споменик на кеју није обележје жртвама рације и да је прихваћен као споменик „Жртвама фашизма“!

„Куда би нас одвела преквалификација споменика...“ пита се представник власти тврдећи да су и „сви“ други са којима је разговарао против допуне обележавања на кеју, сматрајући да рацију треба бележити новим белезима и на разним местима, јер је геноцид вршен на „Штранду“, у Дунавској улици, на Житном тргу, итд.

Готово 30 година натезало се и са ранијим „зналцима“ из власти, са конформистима прилагодљивим политичком тренутку, са „стручњацима“ изоштреног слуха за „правилан став“. Године 1971. успело ми је да изборим да уз хуману поруку, скулптуром „Породица“, без идеолошких обележја кажем само дозвољену истину о том злочину.

Уопштено и безимено „Жртвама фашизма“!

У јавној дискусији са урбанистима уз полемике и многобројне стручне анализе локација, на кеју је тада ова скулптура издвојена као најбоља, јер је непосредно везана за заједничку гробницу, назначено сагледљива у сталном контакту са људима и изузетним условима за масовно окупљање. Зашто је сада исти стручњаци доводе у питање? Који су данас нови, добронамерни, умесни разлози да се повампирује расправа око овако лоцираног, изведеног и прихваћеног Споменика рацији. Коме је он на сметњи данас? За кога „Поро-

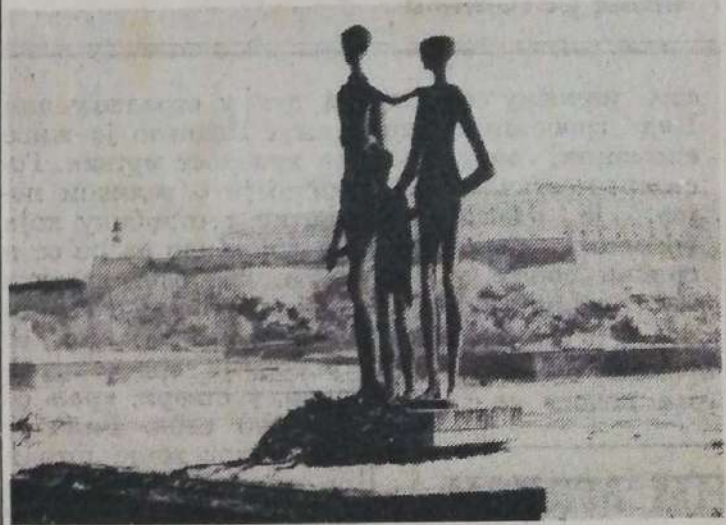
дица“ није прихваћен симбол срастао са овим, можда најлепшим делом града и зашто неки негирају овај једини белег на којем је свих протеклих година, искључиво, даван помен и пијетет побијеним у рацији.

Која је улога, колика креативност па чак и заинтересованост оних у пригодним одборима и пролазним мандатима, који успутно, без личне одговорности (анонимно), од-

формисања. Одбор је натарио „компромисно“ решење – да половина погинулих буде бележена ћирилицом а половина латиницом!

И тада је неким члановима одбора сметало изношење пуне истине и бележење ћириличним писмом свих погинулих Срба да жртве не би „пребројавали“!

Као аутор имам не само морално право већ и обавезу да истрајем у комплетном до-

Спомен-обележје жртвама рације у Новом Саду, рад академског вајара Јована Солдатовића

лучују о трајним решењима. Моји ставови у постављеним споменицима, као и доследност у хуманим порукама јавно су исказани.

Зар није у том смислу доследна била и моја борба да се трагична збивања на Сремском фронту не бележе према наметнутим стандардима, грандомански, одаично, као споменик победе и латиничним писмом.

Моја залагања да Србе бележим ћирилицом, а остале њиховим писмом била су жигосана и без подршке, што је објављено у средствима ин-

вршењу свог дела. Конфронтирају, нека своје ставове јавно аргументују, а сви „компетентни“ нека своје идеје одговорно, под пуним именом и презименом искажу, а не анонимно, из бусија одбора и власти.

Ангажовање иницијатора и сарадника око предложеног решења за комплетирање Споменика рацији било је добронамерно и добровољно, јавно и благовремено предочено свим надлежним факторима. Напомињем да је споменик обележје на кеју објекат културе, као ауторско дело већ две деценије у надлежности и под заштитом Покрајинског завода за заштиту културе, и од Завода аутор је добио пуну сагласност за реализацију предвиђених допuna, уз спремност овог завода за помоћ у стручној сарадњи. Нема више оправдања за одлагање јавног исписивања свих жртава рације, националистичких дивљања и осуде злочина.

Проф. Јован Солдатовић,
академски вајар,
Нови Сад